

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан медичного факультету
Тетяна ЛЯДОВА

2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) рівень _____
галузь знань _____ 22 Охорона здоров'я _____
спеціальність _____ 222 Медицина _____
освітня програма _____ Медицина _____
вид дисципліни _____ обов'язкова _____
факультет _____ медичний _____

2023/2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
16 червня 2023 року, протокол № 6

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Євген РЕДЬКО, кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол від 12 червня 2023 року № 11

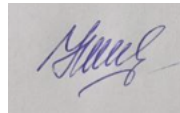
В. о. зав. кафедри українознавства

В'ячеслав ПОТОЦЬКИЙ

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Медицина»

Гарант освітньої програми «Медицина»

Наталя ШЕВЧЕНКО

Програму погоджено методичною комісією медичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол від _____ 2023 року № ____.

Голова методичної комісії
медичного факультету

Діана ДОРОШ

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за галуззю знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – сформувати вміння усебічно застосовувати українську мову як державну у фаховому спілкуванні, добирати та використовувати у професійній діяльності мовні засоби залежно від комунікативної мети.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

– сформувати загальні компетентності, потрібні для майбутнього фаху, зокрема здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК01); здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК02); знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК03); здатність приймати обґрунтовані рішення; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії (ЗК05); здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК06);

– сформувати спеціальні компетентності, потрібні для майбутньої професії, зокрема навички опитування (ФК1); здатність до ведення медичної документації (ФК14), ґрунтовану на досконалому знанні норм української літературної мови, дотриманні вимог культури письмового мовлення, умінні редагувати та коригувати фахові тексти.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Обов'язкова дисципліна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-й
Семестр	
1-й	-й
Лекції	
год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
30 год.	год.
Лабораторні заняття	
Не передбачено	
Самостійна робота	
60 год.	год.
Індивідуальні завдання	
Не передбачено	

1.6. Заплановані результати навчання

Завершивши пропонований курс, здобувачі освіти мають досягти таких результатів навчання:

ПРН 1 – володіти загальними та спеціальними фундаментальними та професійно-орієнтованими знаннями, уміннями, навичками, компетентностями, необхідними для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді.

ПРН 4 – проводити збір інформації про пацієнта.

ПРН 17 – вміти вести медичну документацію, обробляти державну, соціальну та медичну інформацію.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Українська мова у професійному спілкуванні медика.

Тема 1. Сучасна українська мова як засіб професійного спілкування.

Предмет і завдання курсу. Мова як соціальне явище. Структура й функції мови. Мова та мислення. Мова та мовлення. Генеза та розвиток української мови, її місце серед інших мов світу. Українська мова з-поміж інших слов'янських мов. Українська національна та літературна мова. Ознаки літературної мови.

Тема 2. Норми літературної мови у фаховій комунікації медика.

Мовна норма та її ознаки, різновиди мовних норм. Акцентуаційні норми української мови. Українська графіка та орфографія. Загальна характеристика української правописної системи. Правопис чужомовних слів (передання звуків *L, F, J, G* та *H* і звукосполук *Ph* і *Th*; подвоєння приголосних; правило «дев'ятки»; особливості передання дифтонгів). Особливості передання власних назв українською мовою, правопис слов'янських і неслов'янських прізвищ. Лексико-стилістичні норми сучасної української мови. Загальна характеристика української граматичної системи. Іменник як частина мови. Особливості відмінювання іменників. Рід невідмінюваних іменників. Дієслово як частина мови. Особливості перекладу дієприкметників. Числівники в українській мові.

Тема 3. Лексичні особливості української мови.

Лексико-семантична система української мови. Системні відношення лексичних одиниць. Словниковий склад мови. Активна та пасивна лексика. Соціальні та територіальні діалекти. Неологізми у структурі української мови: способи творення, функції, стилістичні ознаки. Термін та його ознаки. Поняття терміносистеми. Загальнонаукова, міжгалузєва і фахова термінологія. Шляхи та способи виникнення термінів. Терміни та канцеляризми. Стандартизація та унормування термінів. Історія та сучасний стан української медичної термінології. Електронні фахове словникарство. Чужомовні та питомі терміноелементи та терміносполуки. Особливості утворення українських медичних термінів. Фразеологія як складова професійної термінології. Порівняльна характеристика російських і українських медичних термінів.

Розділ 2. Стильові особливості професійного мовлення медика.

Тема 1. Загальна характеристика функціонально-стильового різноманіття української мови.

Функціонально-стильове варіювання сучасної української літературної мови. Поняття про функціональний різновид мови. Мовний стиль і підстилі. Риси функціональних стилів. Офіційно-діловий, науковий і розмовний стилі у професійній діяльності лікаря. Мовні засоби офіційно-ділового та наукового стилю.

Тема 2. Ділова комунікація в медичній сфері.

Документ та його ознаки. Класифікація документів. Формуляр і реквізити документів. Загальні вимоги до оформлення та укладання документів. Вимоги до тексту документа. Основні різновиди документів (загальна характеристика). Особливості ділової комунікації в медичній сфері. Найуживаніші в лікарській практиці ділові папери (загальна характеристика). Ділове та службове листування. Різновиди листів, їхні реквізити. Мовні засоби та правила оформлення листа, його початку, завершення. Етикет листування з вітчизняними та закордонними кореспондентами. Укладання й заповнення медичних документів (медична карта амбулаторного (стаціонарного) хворого, направлення на аналіз, бланк огляду, протокол операції, рецепт).

Тема 3. Наукова комунікація як складова фахової діяльності лікаря.

Науковий стиль сучасної української мови, його особливості й лексико-стилістичні засоби. Структура і зміст наукового тексту. Правила оформлення наукових робіт. Рубрикація текстів. Стандарти з бібліографічного опису. Основні різновиди наукових робіт, їхня структура, мета, вимоги до створення та оформлення. План, тези, конспект, анотація, реферат, курсова та дипломна робота як типи наукових робіт. Наукова стаття на медичну тематику: структура та особливості побудови тексту. Рецензія і відгук як критичне осмислення наукової праці. Наукова медична періодика.

Розділ 3. Усні та письмові мовні компетенції медика.

Тема 1. Письмове мовлення у професійній діяльності лікаря.

Коректура та редагування текстів. Найтипівіші мовні помилки під час написання фахових медичних текстів. Переклад та його види. Усний і письмовий переклад. Типові помилки під час перекладу українською мовою фахових текстів. Переклад термінів, вибір синоніма при перекладі наукового тексту. Особливості фахового перекладу медичних текстів.

Тема 2. Усне мовлення у професійній діяльності медиків.

Культура та етикет професійного спілкування. Особливості професійної комунікації. Основні закони спілкування. Мовленнєвий етикет лікаря. Гендерні та вікові аспекти спілкування. Невербальна комунікація у професійній діяльності. Риторика у професійній діяльності лікаря. Виступ і презентація як жанри публічного мовлення. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації. Форми колективного професійного спілкування. Способи ведення дискусії, стратегія та мовленнєва поведінка дискутанта. Мистецтво діалогічного та полілогічного мовлення. Аргументація, техніка та тактика аргументування.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
го		л	п	лаб	інд	с.р		о	л	п	лаб	інд
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Українська мова у професійному спілкуванні медика.												
Разом за розділом 1	32		12			20						
Розділ 2. Стильові особливості професійного мовлення медика												
Разом за розділом 2	30		10			20						
Розділ 3. Усні та письмові мовні компетенції медика.												
Разом за розділом 3	28		8			20						
Усього годин	90		30			60						

4. Темати практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Розділ 1. Українська мова у професійному спілкуванні медика.		
1	Предмет і завдання курсу. Мова як соціальне явище. Структура й функції мови. Мова та мислення. Мова та мовлення. Генеза та розвиток української мови, її місце серед інших мов світу. Українська мова з-поміж інших слов'янських мов. Українська національна та літературна мова. Ознаки літературної мови.	2
2	Мовна норма та її ознаки, різновиди мовних норм. Акцентуаційні норми сучасної української мови. Загальна характеристика української правописної системи. Правопис чужомовних слів.	2
3	Особливості передання власних назв українською мовою, правопис слов'янських і неслов'янських прізвищ. Лексико-стилістичні норми сучасної української мови.	2
4	Загальна характеристика української граматичної системи. Іменник та дієслово як частини мови. Особливості відмінювання іменників. Рід невідмінюваних іменників. Особливості перекладу російських дієприкметників. Числівники в українській мові.	2
5	Лексико-семантична система української мови. Системні відношення лексичних одиниць. Словниковий склад мови. Активна та пасивна лексика. Соціальні та територіальні діалекти. Неологізми у структурі української мови: способи творення, функції, стилістичні ознаки. Термін та його ознаки. Поняття терміносистеми. Загальнонаукова, міжгалузева і фахова термінологія. Шляхи та способи виникнення термінів. Терміни та канцеляризми. Стандартизація та унормування термінів.	2
6	Історія та сучасний стан української медичної термінології. Електронні фахове словникарство. Чужомовні та питомі	2

	терміноелементи та терміносполуки. Особливості утворення українських медичних термінів. Фразеологія як складова професійної термінології. Порівняльна характеристика російських і українських медичних термінів.	
Розділ 2. Стильові особливості професійного мовлення медика.		
7	Функціонально-стильове варіювання сучасної української літературної мови. Поняття про функціональний різновид мови. Мовний стиль і підстили. Риси функціональних стилів. Офіційно-діловий, науковий і розмовний стилі у професійній діяльності лікаря. Мовні засоби офіційно-ділового та наукового стилю.	2
8	Документ та його ознаки. Класифікація документів. Формуляр і реквізити документів. Загальні вимоги до оформлення та укладання документів. Вимоги до тексту документа. Основні різновиди документів (загальна характеристика).	2
9	Особливості ділової комунікації в медичній сфері. Найуживаніші в лікарській практиці ділові папери (загальна характеристика). Ділове та службове листування. Різновиди листів, їхні реквізити. Мовні засоби та правила оформлення листа, його початку, завершення. Етикет листування з вітчизняними та закордонними кореспондентами. Укладання й заповнення медичних документів (медична карта амбулаторного (стаціонарного) хворого, направлення на аналіз, бланк огляду, протокол операції, рецепт).	2
10	Науковий стиль сучасної української мови, його особливості й лексико-стилістичні засоби. Структура і зміст наукового тексту. Правила оформлення наукових робіт. Рубрикація текстів. Стандарти з бібліографічного опису.	2
11	Основні різновиди наукових робіт, їхня структура, мета, вимоги до створення та оформлення. План, тези, конспект, анотація, реферат, курсова та дипломна робота як типи наукових робіт. Наукова стаття на медичну тематику: структура та особливості побудови тексту. Рецензія і відгук як критичне осмислення наукової праці. Наукова медична періодика.	2
Розділ 3. Усні та письмові мовні компетенції медика.		
12	Коректура та редагування текстів. Найтипівіші мовні помилки під час написання фахових медичних текстів.	2
13	Переклад та його види. Усний і письмовий переклад. Типові помилки під час перекладу фахових текстів. Переклад термінів, вибір синоніма під час перекладу наукового тексту.	2
14	Особливості фахового перекладу медичних текстів.	2
15	Культура та етикет професійного спілкування. Мовленнєвий етикет лікаря. Гендерні та вікові аспекти спілкування. Виступ і презентація як жанри публічного мовлення. Форми колективного професійного спілкування. Мистецтво діалогічного та полілогічного мовлення.	2

	Разом	30
--	--------------	-----------

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Російсько-український словник медичних термінів	5
2	Укладання документів	10
3	Написання есе	20
4	Фаховий переклад тексту	25
	Разом	60

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальних завдань у навчальному плані не передбачено.

7. Методи навчання

В освітньому процесі використовувано такі методи навчання: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, дослідницький, евристичний і метод проблемного викладання.

8. Методи контролю

Засвоєння навчального матеріалу контролювано письмовими роботами за темами занять і заліковою роботою. Якість виконання самостійних завдань контролювано в межах індивідуальної роботи викладача зі студентами.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Залікова робота	Сума
Розділ 1		Розділ 2			Розділ 3						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	20	120	80	200
10	10	20	8	16	16	10	10				

T1, T2 ... T8 – теми розділів.

Максимальна кількість балів, які може набрати студент за виконання завдань 1 розділу, становить 40 балів. Максимальна сумарна кількість балів, які може набрати студент за виконання завдань 3 розділів, становить 120 балів.

Здобувач освіти не допускається до сесії, якщо він не набрав впродовж семестру 50 балів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Знання студентів оцінюють у таких формах контролю: поточне оцінювання (аудиторна робота (індивідуальне та групове опитування, письмові самостійні роботи, самоконтроль, контрольна робота за темами вивченої дисципліни) та домашня робота) і підсумковий контроль (письмова залікова робота); до того ж здобувачі освіти мають неухильно дотримуватися принципів і норм академічної доброчесності, на яких ґрунтується науково-освітня

діяльність Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (<https://karazin.ua/korisna-informatciia/akademichna-dobrochesnist-1/>).

Поточний контроль здійснюють упродовж усього семестру; він передбачає оцінювання студентських робіт залежно від кількості завдань і рівня їхньої складності (сукупно – 120 балів).

<i>Словник</i>	<i>Аудиторна робота</i>	<i>Письмові самостійні роботи</i>	<i>Контрольна робота</i>	<i>Переклад фахового тексту</i>	<i>Загальна кількість балів</i>
10	15	3 x 10 = 30	25	40	120

У межах поточного контролю перевіряють рівень розуміння й засвоєння вивченого навчального матеріалу, уміння самостійно осмислювати теоретичний мовний матеріал, ступінь реалізації усних і письмових мовленнєвих навичок під час розв'язування практичних завдань. Оцінюючи такі роботи, зважають на правильність, логічність, обґрунтованість відповідей, здатність аналізувати, систематизувати, класифікувати навчальний матеріал, робити аргументовані й науково виважені висновки, висловлювати самостійні судження. Виконуючи контрольну роботу за темами навчальної дисципліни, студент має відредагувати фаховий медичний текст, логічно й аргументовано пояснивши мовленнєві помилки, наявні в оригінальному тексті (максимальна оцінка – 25 балів; кожна правильна відповідь – 1 бал, неповна/неточна відповідь – 0,5 балів).

Підсумковий контроль здійснюють, щоб оцінити рівень знань і навичок студентів на завершальному етапі вивчення навчальної дисципліни; форма підсумкового контролю – письмова залікова робота, що містить п'ять різнотипних завдань (максимальна оцінка – 80 балів).

<i>Теоретичне питання</i>	<i>Орфографічне завдання</i>	<i>Грамотичне завдання</i>	<i>Завдання з термінології</i>	<i>Фаховий переклад</i>	<i>Загальна кількість балів</i>
15	10	10	10	35	80

Оцінюючи письмові роботи, додатково зважають на неохайне оформлення роботи, неточності у формулюванні окремих мовознавчих термінів, особливості відповідей (чіткість, логічність, послідовність). Залежно від кількості орфографічних і пунктуаційних помилок у теоретичному питанні та фаховому перекладі студент може втратити деяку кількість балів: негрубі помилки (описки) – не враховують; якщо є дві помилки, оцінку знижують на 1 бал, за кожні наступні дві помилки студент втрачає 1 бал. Водночас у перекладі зважають на повне й точне відтворення оригінального тексту на смисловому та мовному рівнях, дотримання норм сучасної української літературної мови. Залежно від кількості помилок у практичних завданнях студент так само може втратити 1 бал за кожні дві помилки в написанні слова, творенні граматичної форми та формулюванні правильної відповіді-пояснення. Зазначену шкалу варіюють залежно від складності конкретного завдання чи кількості перевірюваних орфограм (якщо завдання містить 10 слів, то кожне слово оцінюють в 1 бал, якщо 20 – у 0,5 бала).

Загалом знання студентів оцінюють за такою шкалою оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
200–180	зараховано
179–150	
149–120	
1–119	не зараховано

Відповідно до поданої шкали загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів такі:

Сума балів 200–180: студент вповні засвоїв навчальний матеріал, дав вичерпні відповіді на поставлені практичні запитання, глибоко опрацював основні й додаткові джерела до курсу, уміє творчо та критично мислити, залучати набуті знання й навички до розв'язання конкретних професійних завдань, систематично впродовж навчання виконував усі завдання, виявив глибокі знання з вивченої дисципліни.

Сума балів 179–150: студент досить логічно й повно відповів на більшість поставлених запитань, засвоїв увесь програмний матеріал, опрацювавши основну літературу, достатньо добре аналізував мовні явища, але припускався несуттєвих помилок у формулюваннях та відповідях.

Сума балів 149–120: студент засвоїв навчальний матеріал не вповні, знає лише його основний зміст, не досить логічно та аргументовано формулює його, відповідає неточно або неповно на поставлені запитання, опрацював тільки малу частину літератури до курсу, припускається досить багато помилок та огріхів у формулюваннях та відповідях.

Сума балів 1–119: студент не засвоїв навчальний матеріал або засвоїв його на досить низькому рівні, не вміє практично використовувати теоретичні та практичні положення дисципліни, аналізувати мовні явища, не може формулювати чіткі та логічні висновки щодо розглянутих питань, має дуже низьку культуру усного та писемного мовлення, припускається численних помилок у формулюванні та структурі відповідей і конкретних практичних завданнях.

10. Рекомендована література

Основна література

1. Українська мова за професійним спрямування / За редакцією С. М. Луцак. Київ : ВСВ «Медицина», 2017. 360 с.

2. Українська ділова і фахова мова: практичний посібник на щодень: навчальний посібник для вузів / М. Д. Гінзбург, І. О. Требульова, С. Д. Левіна, І. М. Корніловська. Київ : ІНК ОС, 2017. 654 с.

Допоміжна література

3. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : навч. посіб. / за заг. ред. О. Сербенської. Львів : Апріорі, 2017. 304 с.
4. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 284 с.
5. Бабич Н. Д. Культура фахового мовлення. Чернівці : Книги-XXI, 2014. 556 с.
6. Голод Р. Б. Українська мова (за професійним спрямуванням) / Р. Б. Голод, О. М. Мельничук, Л. І. Сілевич. Івано-Франківськ, 2013. 212 с.
7. Зубков М. Норми й культура української мови за оновленим правописом. Київ : Арій, 2020. 608 с.
8. Лісовий М. І. Культура професійного мовлення: Навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів. Вінниця : Нова книга, 2012. 200 с.
9. Мозговий В. О. Українська мова у професійному спілкуванні. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 845 с.
10. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради. Київ : Либідь, 2012. 272 с.
11. Семенов О. М. Культура української наукової мови. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 216 с.
12. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 332 с.
13. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. Київ : Алерта, 2014. 696 с.

Словники

1. Гудзь А. Новий українсько-англійський та англо-український словник. Київ: Арій, 2020. 480 с.
2. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ : Українська книга, 2014. 544 с.
3. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. 968 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://mozdocs.kiev.ua/index.php?nav=1> – Нормативно-директивні документи МОЗ України.
2. <https://r2u.org.ua> – Російсько-українські словники.
3. www.pravopys.net – Український правопис.
4. www.mova.info – Лінгвістичний портал.
5. www.litopys.org.ua – сайт «Ізборник» (у розділі «Мовознавство» є матеріали з історії української мови, статті енциклопедії «Українська мова»).
6. <http://www.rozum.org.ua/> – Орфографічний словник української мови.

7. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/> – Словники України on-line.
8. <http://sum.in.ua/> – Академічний тлумачний словник української мови.